

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Ю. С. Мельник,
студент ОС «Магістр»,
спеціальність «Фінанси, банківська справа та страхування»,
С. В. Василенко,
кандидат економічних наук, старший викладач
кафедри аналізу і статистики ім. І. В. Поповича
Житомирський національний агроекологічний університет

Висвітлено тлумачення поняття децентралізації. Проведено аналіз середньої чисельності населення однієї ОТГ та середньої кількості територіальних громад, що об'єдналися в одну ОТГ. Виявлено ряд викликів, які потребують ефективного та швидкого реагування, як на організаційному, так і на нормативному рівнях.

Ключові слова: децентралізація, об'єднані територіальні громади, органи місцевого самоврядування.

Сьогодні при необхідності децентралізації влади в Україні, даний процес після Революції Гідності впевнено рухається в зворотному напрямі. На практиці об'єктивно зростає централізація повноважень та ресурсів у вертикалі органів виконавчої влади. Реальні можливості органів місцевого самоврядування значно обмежені. Крім того, місцеві бюджети не мають повної самостійності, що, в свою чергу, змушує стримувати демократичні перетворення в країні. Саме тому питання впровадження децентралізації в Україні обумовлюють актуальність теми.

Дослідження проблем органів місцевого самоврядування і децентралізаційних процесів зокрема здійснювали такі вітчизняні науковці: М. Баймуратов [1], І. Грицяк [3], В. Гройсман [14], В. Дем'янишин [4],

К. Денисов [5], В. Забейворота [8], Х. Приходько [12], В. Роман [13] та ін. Разом з тим, на нашу думку, поглибленого вивчення потребують питання повноважень територіальних громад і компетенції органів, що сформовані ними.

Метою статті є обґрунтування необхідності запровадження децентралізації в сучасних умовах України та визначення її переваг.

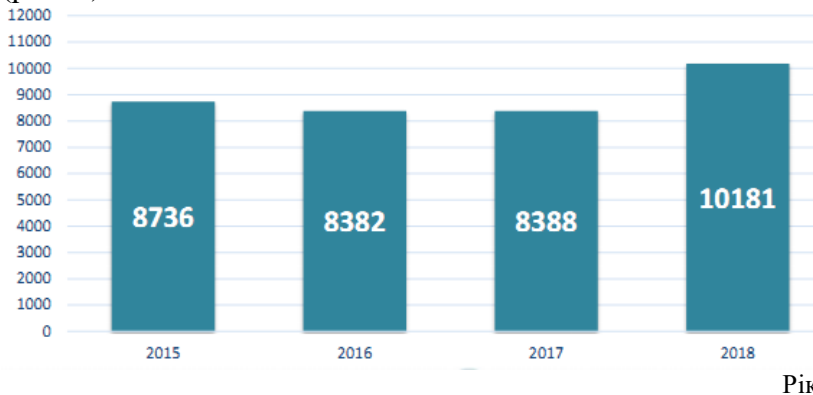
Попри спроби фінансової та фіскальної децентралізацій, й зокрема законодавчого характеру, територіальні громади продовжують бідніти. Адже наділення територіальних громад необхідними повноваженнями, виходячи із задоволення їхніх об'єктивних потреб, що входять до кола так званих питань місцевого значення, постійно підвищує питання справжньої децентралізації, котра будується на формуванні блоку компетенційних повноважень самої територіальної громади та інших суб'єктів місцевого самоврядування, на необхідності розмежування повноважень не тільки між різними рівнями публічної влади, а й між різними рівнями місцевого самоврядування.

Децентралізація – процес розширення та зміцнення прав та повноважень адміністративно-територіальних одиниць або нижчих органів та організацій за одночасного звуження прав і повноважень відповідного центру [3].

У реальній картині більшість територіальних громад виступають як рекламний та декоративний елемент місцевого самоврядування, бо лівова частка повноважень місцевого самоврядування, по-перше, входить до кола делегованих повноважень державної виконавчої влади і фактично наче місцевій громаді й не належить, по-друге, ці повноваження належать незалежному суб'єктові, тобто такому, до формування та легалізації якого територіальні громади стосунку не мають, – до виконавчих комітетів

місцевих рад, що одноосібно формуються сільськими, селищними та міськими головами.

Проведений аналіз дав змогу відмітити, що протягом останніх років (варто відмітити 2017-2018 рр.), коли сільські ради розпочали рух проти обласних міст, отримавши певну автономію, щоб не залежати від них, ми можемо побачити чітке збільшення населення в ОТГ (рис. 1).

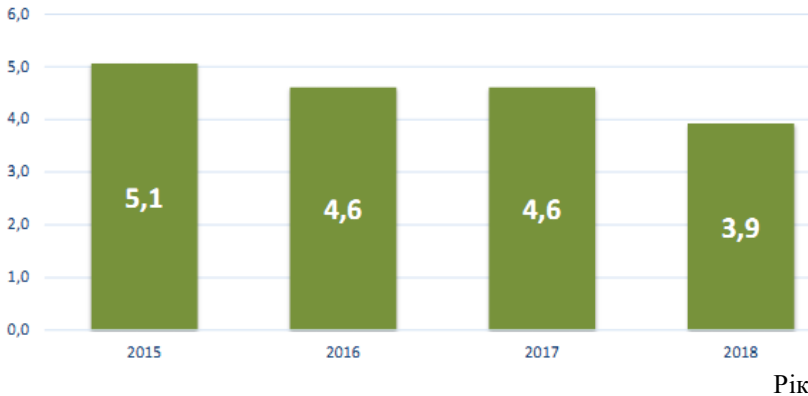

Рис. 1. Середня чисельність населення однієї ОТГ, осіб
Джерело: [10].

З даних рис. 1 видно, що протягом останніх чотирьох років середня чисельність населення однієї ОТГ зросла на 1445 осіб, або на 16,5 %.

Крім цього, після підписання Президентом законопроекту № 6466 щодо добровільного приєднання територіальних громад до міст обласного значення, більшість експертів розділилися у думці, що це дозволить повернути контроль над цими територіями і більшість фінресурсів будуть отримувати центри ОТГ, а далекі села будуть продовжувати зменшувати свій потенціал. Але сформована інша думка, що громади, об'єднавшись з обласними містами, збільшать своє населення, тому що

адміністрації ОТГ не вміють цілком повністю використовувати власний людський капітал (рис. 2).

Рис. 2. Середня кількість територіальних громад, що об'єдналися в одну ОТГ

Джерело: [10].

Як результат, бачимо, що середня кількість територіальних громад, що об'єдналися в одну ОТГ, зменшилась в 2018 р. порівнюючи з 2015 р. на 1,2 ОТГ.

В умовах децентралізації влади перед місцевим самоврядуванням постали виклики, які потребують ефективного та швидкого реагування й на організаційному, й на нормативному рівнях, а саме:

- розв'язання проблеми економічної неспроможності більшості територіальних громад, органів місцевого самоврядування щодо здійснення власних і делегованих повноважень (економічний чинник);

- розв'язання проблеми обмеженості ресурсів у бюджетах розвитку територіальних громад для інвестицій в інфраструктуру (ресурсний чинник);

- ефективне подолання занедбаності комунальної інфраструктури, загрозливої зношеності теплових, водопостачальних мереж та житлового фонду, що

детермінує виникнення техногенних катастроф (інфраструктурний чинник);

- подолання суспільної недовіри органів місцевого самоврядування від громадян, закритості й непрозорості діяльності, неефективного використання комунальної власності, земельних ресурсів, корупції;

- подолання кризи в кадровій політиці місцевого самоврядування, системі підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації посадових осіб, службовців органів місцевого самоврядування, депутатів місцевих рад;

- подолання нерозвиненості незалежного суспільного сектору соціальних ініціатив і соціальної економіки з виробництва соціальних, культурних, побутових, інформаційних та інших послуг для населення;

- подолання складної демографічної ситуації в більшості територіальних громад, яка характеризується погіршенням кількісних та якісних параметрів людських ресурсів (демографічний чинник) [1].

Слід наголосити, що без активної ролі територіальних громад та їхніх членів, без чіткого плану розвитку таких спільнот неможливо побудувати місцеве самоврядування європейського зразка. Тому питання повноважень територіальних громад і компетенції органів, що сформовані ними, набуває стратегічного значення під час здійснення не тільки децентралізаційної реформи, а й всього комплексу конституційних перетворень.

Список використаних джерел:

1. Баймуратов М. Децентралізація та компетенція місцевого самоврядування в Україні / М. Баймуратов // Віче. – 2015. – № 12. – С. 14–17.

2. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.

3. Грицяк І. Місцеве самоврядування України в історії і сучасності / І. Грицяк // Вісник УАДУ [Текст]. – 1996. – № 1. – С. 53–67.
4. Дем'янишин В. Г. Регіональна бюджетна політика: теоретична концептуалізація та перспективи розвитку / В. Г. Дем'янишин, Т. О. Кізіма // Регіональна економіка. – 2016. – №4. – С. 91–99.
5. Денисов К. В. Децентралізація влади в Україні: адміністративні та бюджетні аспекти, національна безпека / К. В. Денисов // Бізнес Інформ. – 2015. – № 12. – С. 60–64.
6. Децентралізація як основний інструмент реформування державного управління в країнах Центрально-Східної Європи (на прикладі Словацької республіки та республіки Польща) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ardup/2011_2/2-5-20.pdf.
7. Європейська хартія місцевого самоврядування: Міжнародний документ від 15.10.1985 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_036.
8. Забейворота Т. В. Шляхи вдосконалення влади на рівні адміністративного району в умовах децентралізації / Т. В. Забейворота // Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». – 2017. – № 8 (30). – С. 22–25.
9. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.city.kharkov.ua/ru/document/kontseptsiya-reformuvannya-mistsevogo-samovryaduvannya-ta-teritorialnoi-organizatsii-vladi-v-ukraini-problemi-yaki-potrebuyut-rozvyazannya-45383.html>
10. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування станом на 11 червня 2018 р: національний проект [Електронний

ресурс]. – Режим доступу: https://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/274/Monitor yng_11.06.2018.pdf

11. Об'єднання громад [Електронний ресурс] // Децентралізація влади. – Режим доступу : <http://decentralization.gov.ua/region>.

12. Приходько Х. В. Децентралізація публічної влади та місцеве самоврядування: концептуально-правові питання / Х. В. Приходько // Часопис Київського університету права. – 2014. – №4. – С. 71–74.

13. Роман В. Особливості децентралізації та деконцентрації влади: теоретичний аспект / В. Роман // Ефективність державного управління. – 2014. – вип. 38. – С. 92–98.

14. Сайт «Українська правда» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.pravda.com.ua/news/2018/09/19/7192547/>